

Människohandel

- Information till dig som är god man för ensamkommande barn

Till dig som är god man

Många gånger anmäls inte brottet människohandel även om det idag är världens tredje största brottsliga verksamhet. Anledningen till att inte fler anmälningar görs beror ofta på okunskap. Många vet inte vad människohandel är, hur man upptäcker det och hur man går tillväga om man misstänker att någon är utsatt.

Många gånger är det barn som utsätts för människohandel. Kunskap är därför det första steget för att minska barnens utsatthet. Migrationsverket har samlat information om människohandel med barn i fokus, riktad till dig som är god man för ensamkommande barn utan vårdnadshavare. För att du i framtiden ska kunna se tecken och anmäla misstanke om barnet är utsatt.

Innehållsförteckning

Innehåll

Vad är människohandel?	4
Vad säger lagen?	5
Barn utsatta för människohandel	6
En verklig händelse som ledde till en fällande dom.....	6
Varför utsätts barn?	7
Hur är det möjligt?	7
Är barnet utsatt?	8
Berättar barnet?	9
Hur mår barnet?	11
Vad vet barnets familj?	11
Hur bemöter du ett utsatt barn?	12
Antal fall per år	13
Vem gör vad?	14
Avslutningsvis	15

Vad är människohandel?

Människohandel är ett allvarligt brott som förekommer i stora delar av världen. Mellan 20-30 miljoner människor beräknas vara utsatta för människohandel. Av dessa beräknar FN att 1,2 miljoner är barn, det vill säga personer under 18 år.

Den som utsätts för människohandel kan tvingas tigga, stjäla, langa, bli bortgift, sälja sexuella tjänster, utnyttjas i hushållsarbete, eller till att begå andra brott. Många gånger handlar det om att den utsatta har svårt att säga nej eller tvingas utföra olika handlingar genom tvång, vilseledande eller hot.

Att den utsatta har svårt att säga nej kan bero på många olika saker. Det kan till exempel vara för att personen

- har problem med språket
- saknar kunskaper om samhället
- har svårt att lita på myndigheter
- kommer från en fattig- eller kriminellbakgrund.

Människohandeln är idag ett globalt problem. Bakomliggande orsaker till det är bland annat efterfrågan på billig arbetskraft, vinstintresse och fattigdom. Det är ett av de mest lönsamma brotten i världen, ofta sammankopplat med annan brottslig verksamhet. Det beräknas idag omsätta mer än 110 billioner euro om året och enligt EUROPOL, Europas gemensamma polis, är det många asylsökande som blir utsatta.

Vad säger lagen?

Enligt svensk lag är handel med människor ett mycket allvarligt brott som kan ge mellan två och tio års fängelse till den som organiserar handeln. Däremot blir den som själv är utsatt för människohandel inte straffad.

När det gäller personer under 18 år är lagen densamma. Lagen anser även att ett barn inte behöver hotas eller tvingas till en handling mot sin vilja för att det ska vara ett brott, eftersom en vuxen har ett psykiskt överläge mot barn och det är svårt för ett barn att ifrågasätta vad en vuxen säger. Det räcker med att en vuxen utsätter barnet i syfte att utnyttja det för att dömas för människohandel.

Brottsbalken kapitel 4, § 1a:

Den som, i annat fall än som avses i 1 § genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Barn utsatta för människohandel

Den absoluta majoriteten av barn som utsätts för människohandel är utsatta för sexuellt utnyttjande. Detta bekräftas i en rapport från Länsstyrelsen Stockholm. Rapporten visar att av de identifierade 174 barnen som varit utsatta för människohandel under 2012-2015 var hälften av de utsatta asylsökande ensamkommande barn utan vårdnadshavare.

Att vara ett ensamkommande barn utan vårdnadshavare i ett främmande land innebär en ökad utsatthet. Som vid all brottslig verksamhet så är mörkertalet stort och det är därför svårt att veta hur många barn som egentligen är utsatta. Till exempel så bedömer myndigheterna i Nederländerna att tio procent av barnen som kommer dit utan vårdnadshavare, kan vara utsatta för människohandel.

En verklig händelse som ledde till en fällande dom

År 2009 blev två 16-åriga pojkar som aldrig varit utomlands erbjudna ett arbete i Sverige. Männen som erbjöd arbetet lovade pojkarna att de skulle få arbeta i ett växthus och få gratis boende. Föräldrarna till pojkarna skrev då på fullmakter för att de skulle kunna resa med de två männen. På fullmakten fanns information om pojkarnas arbetsplats och adress (som senare visade sig vara ett fängelse i Finland).

När pojkarna väl var framme i Sverige fick de höra att det inte fanns något arbete för dem. Männen hämtade upp pojkarna i en stulen bil och lät pojkarna bo på ett vandrarhem och i en lägenhet utanför Stockholm. Pojkarna blev helt utelämnade till männen eftersom att dem inte kunde något annat språk och saknade både pengar och ombyteskläder.

För att klara sig tvingades pojkarna att begå brott. Männen gav pojkarna väskor för att de skulle kunna lägga ner de olika sakerna som de tvingades stjäla. Tillslut fick polisen reda på vad som pågick. Männen dömdes till fängelse och utvisning ur Sverige av *Svea Hovrätt februari 2010, Mål nr B 9732-09*.

Varför utsätts barn?

Sårbara grupper är de som har mindre kunskap om sina rättigheter, sämre självkänsla, låg utbildning, lever i fattigdom och otrygghet. De har ofta sitt ursprung i krigsdrabbade områden i världen och kan ha blivit drabbade redan innan de kommer till Sverige, under resan hit eller efter att de kommit till Sverige.

Barn är en sårbar grupp och framförallt barn utan vårdnadshavare, då de anses vara lättare att styra än vuxna. Att barn har blivit utsatt kan till exempel bero på att barnet saknar kunskap om det svenska samhället, har svårt att lita på myndigheter, har ont om pengar eller har svårt för det svenska eller engelska språket. Det är dessutom särskilt hög risk att barn utsätts om de försvinner och håller sig gömda från myndigheter, och därmed lever som papperslösa.

Barn kan utnyttjas på många sätt. Förutom sexuellt utnyttjande som är den vanligaste formen, kan barn även utnyttjas till att begå olika gatubrott som att stjäla, låna eller tigga. Barn kan också utnyttjas i hushållsarbete, vilket kan vara svårt att upptäcka då det sker i privata hem.

EXEMPEL

Två systrar 15 och 17 år gamla från ett afrikanskt land blev kontaktade när sålde vatten i sitt hemland av en kvinna som lovade hjälpa dem till ett bättre liv. När de kom till Sverige blev de inlåsta och tvingade till prostitution.

Pojke från ett asiatiskt land berättar att han sålts till olika personer i hemlandet. Han har därefter klätts som flicka, tvingats dansa för män och utföra sexuella tjänster.

En söndag då en pojke i ett afrikanskt land var i kyrkan uppstod en brand. Alla barnen, som i kyrkan satt i ett avskilt rum, räddades och såldes till ett grannland som slavar. Den 16-åriga pojken såldes efter en tid vidare till Sverige för att utföra hushållsarbete.

Hur är det möjligt?

Löften om möjlighet till studier, arbete eller att komma till ett nytt land, gör att den som inte kan försörja sig kan vara beredd att pröva på i princip vad som helst för att det ska bli bättre.

Hur går det till?

Många barn känner inte till sina rättigheter. Personen som utnyttjar barnet kan därför ge barnet felaktig information. Personen kan ha övertygat barnet att det inte kan lita på någon annan och sagt att barnet kommer att utvisas om den gör en anmälan. Men det kan även vara så att barnet har blivit isolerad från omvärlden och inte vet annat.

Ett barn kan utsättas för en så kallad normaliseringsprocess. Det innebär att barnet accepterar sin situation och att det onormala blir normalt. Barn ser då inte sig själva som utsatta, utan tror att de måste acceptera den situation som de befinner sig i.

Är barnet utsatt?

Det är inte alltid så lätt att veta om ett barn är utsatt för människohandel. Det finns några tecken som du kan vara uppmärksam på. Om du misstänker att barnet kan vara utsatt, ska du anmäla det till polisen.

Om du misstänker människohandel

Om du får en känsla av allt inte står rätt till, så bör du höra av dig till socialtjänsten och göra en orosanmälan eller höra av dig till polisen. Mer information finner du på sida 14.

Tecken på att barnet är utsatt

Det allra tydligaste tecknet på utsatthet är barnets egen berättelse. Barnet kanske inte förstår att den själv är utsatt men berättar om händelser och saker som är tydliga tecken på människohandel.

Det kan till exempel vara att barnet berättar att barnet eller dennes familj kan råka illa ut om barnet pratar med myndigheter, att barnet måste tjäna pengar åt någon annan, eller att barnet måste arbeta olagligt, tigga eller ta emot kunder för sexuella ändamål.

Ett annat tecken på att barnet är utsatt kan också vara om barnet saknar eller har falska ID-handlingar. Många gånger blir de främtagna sina ID-handlingar för det ska bli svårare att identifiera barnen för polisen och andra myndigheter.

Andra tecken på att barnet är utsatt

Även om vissa tecken är tydligare än andra gäller det även att vara uppmärksam på andra saker som kanske inte är lika tydliga. Du som god man bör i stora drag vara uppmärksam på ifall barnet till exempel:

- har yttre skador som blåmärken, rivsår, brännskador, benbrott eller andra skador utan att ha en förklaring på varför
- ofta får huvudvärk eller har sömnproblem
- har ett telefonnummer som barnet ringer om den ska ta kontakt med myndigheter
- saknar kontaktuppgifter till personen som mötte dem när de anlände
- hämtas upp på boendet, hos socialtjänsten eller polisen av en vuxen som säger sig vara släkt med barnet eller har med sig ett intyg på att de får ta med sig barnet
- försvinner från boendet utan förklaring
- ser välklätt ut och har mycket pengar utan att ha en förklaring till var pengarna kommer ifrån
- är registrerat hos Migrationsverket i flera olika identiteter
- har varit aktuellt hos andra socialförvaltningar i landet
- har gripits av polis på andra platser
- har en betydligt äldre pojkvän
- verkar styrt av någon som ringer barnet ofta
- berättar en historia som verkar inövad.

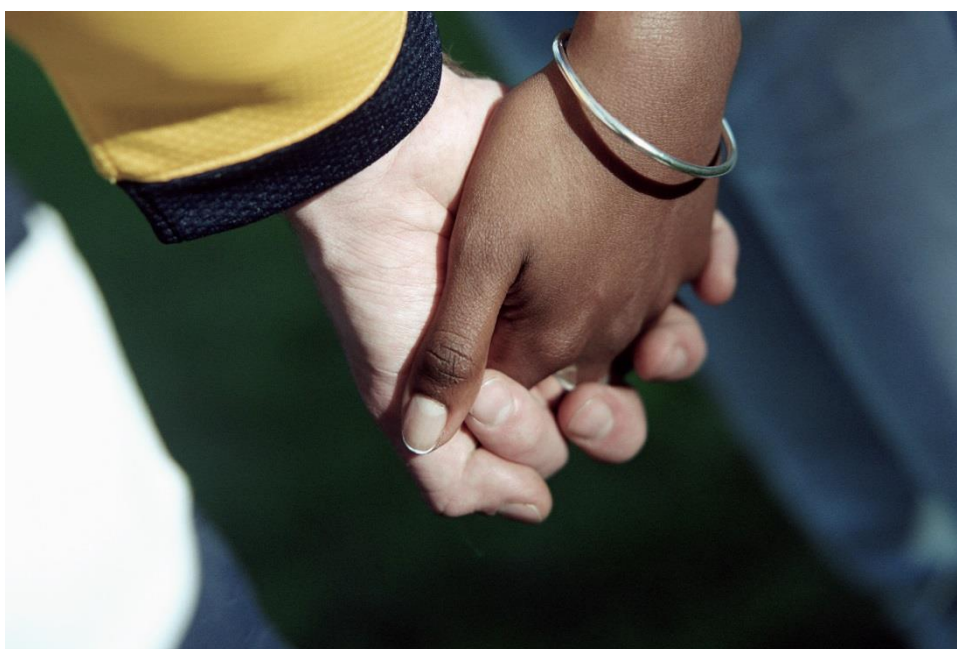
Berättar barnet?

Barn berättar inte alltid på eget initiativ om de har blivit utsatta för människohandel och kan därför behöva lång tid på sig för att berätta. Ibland väljer barnet att berätta det som barnet har lärt sig att berätta och ibland väljer barnet att inte berätta överhuvudtaget.

Varför berättar inte barnet?

Att ett barn väljer att inte berätta vad den har blivit utsatt för kan bero på flera olika saker. Det kan till exempel vara att barnet känner skam och har skuld känslor över vad det har utsatts för, inte förstår allvaret i sin situation eller för att barnet saknar ord och begrepp.

Barnet kan ha blivit utsatt för hot och fått felaktig information som gör att de inte litar på myndigheter eller fått höra att de kommer att bli hemskickade om de berättar. Många barn kan också känna att de befinner sig i underläge och att de är beroende av personen som utnyttjar dem. Bland annat så finns det så kallade ”loverboys” som knyter flickor till sig genom att ha ett förhållande med dem. Med andra ord kan utnyttjandet ske utan våld.

När barnet berättar

Om barnet väljer att berätta men har svårt att uttrycka sig på svenska är det viktigt att använda sig av tolk, och inte någon som frivilligt erbjuder sig att översätta. Tänk på att det kan vara den som utsätter barnet för människohandel som erbjuder sig att översätta.

Hur mår barnet?

Barn som är utsatta för människohandel kan känna allt från rädsla, maktlöshet och förnedring till trygghet, kärlek och beskydd. Det är olika från barn till barn hur de upplever sin situation.

För en del barn behöver inte vardagen som offer för människohandel upplevas som varken kränkande eller skadlig. Trots att förövarna kan vara våldsamma och farliga så har barnet ofta blandande känslor då de är barnets enda trygghet i tillvaron.

Men oavsett om barnet upplever rädsla eller trygghet, så är det lika viktigt att barnet får hjälp med att ta sig ur den situation som det befinner sig i. Det är ett allvarligt brott som barnet kan ta skada av.

Hur tar barnet skada?

Barn som är utsatta för människohandel kan ta skada på många sätt. Det är vanligt att barn utsätts för psykologisk nedbrytning genom isolering, hot, förnedring, våld eller sexuella övergrepp, som gör att barnet hamnar i en extrem stress. Detta kan i sin tur orsaka trauman och depressioner. Ett tecken på att något är fel kan vara om barnet ofta har ont i huvudet eller har svårt att sova.

Vad vet barnets familj?

Många barn väljer att ljuga om sin situation eftersom de kan känna skam och rädsla över att inte bli accepterade av sin familj och släkt i hemlandet. De kan också vara rädda för vad som kan hända med deras släkt då personen som utnyttjar barnet många gånger har stort kontaktnät.

Barnets familj kan vara helt omedveten om vad deras barn utsätts för och tro att de gett sitt barn möjlighet till ett bättre liv. Men det kan också vara så att barnet förts bort mot sin eller familjens vilja.

Hur bemöter du ett utsatt barn?

Du får som god man ett uppdrag. Det är en 17-årig pojke som sökt asyl i samband med att han gripits för stöld. Då du besöker boendet berättar personalen att han ibland lämnar boendet några dagar åt gången och kan komma tillbaka och ha nya kläder på sig och ibland även en ny mobiltelefon.

När du träffar honom så får ni bra kontakt men han berättar att han är rädd för en person. Du försöker ställa följdfrågor men han vill inte prata mer om det. Under samtalet ringer det flera gånger på pojkens mobil men han vill inte säga vem det är som söker honom.

Hur ska du bemöta pojken?

Pojken kan uppleva sin situation som skrämmande och otrygg. Kanske funderar han över vad som ska hända och vad han vågar berätta. Rädsla för hot kan göra att han inte vågar berätta något. Det är därför svårt att ge generella råd om hur du ska bemöta pojken.

Är pojken öppen i kontakten med dig som god man och vill prata om hur han har det så kan du ställa direkta frågor. Svarar han undvikande så kanske du borde försöka samla in information kring pojkens bakgrund och nuvarande situation. Det är viktigt att undvika frågor som kan upplevas som skuldbeläggande.

En fråga i detta fall kan vara om han köpt sitt SIM-kort själv och om han kan byta ut det när han vill. En annan fråga kan vara om han får hjälp att köpa sina kläder eller om han köper dem själv.

Tänk på att barn många gånger berättar det som det blivit tillsagt att säga. Det behövs tid och trygghet för att ett barn ska kunna våga berätta sin verkliga historia.

Andra frågor att ställa

- Hur mår du?

Barnets hälsotillstånd (fysiskt och psykiskt) kan vara tecken på att det är utsatt. Låt därför barnets berättelse få ta tid och ställ följdfrågor om barnet har enklare åkommor som huvudvärk. Det kan vara tecken på mer omfattande problem.

- Vem betalade din resa till Sverige?

Frågan är viktig eftersom erfarenhet visar att barn som inte vet vem som har betalat resan kan vara utsatta för människohandel. Fråga även om barnet är i Sverige av fri vilja.

- Hur reste du till Sverige?

- Fanns det någon vuxen med på resan?

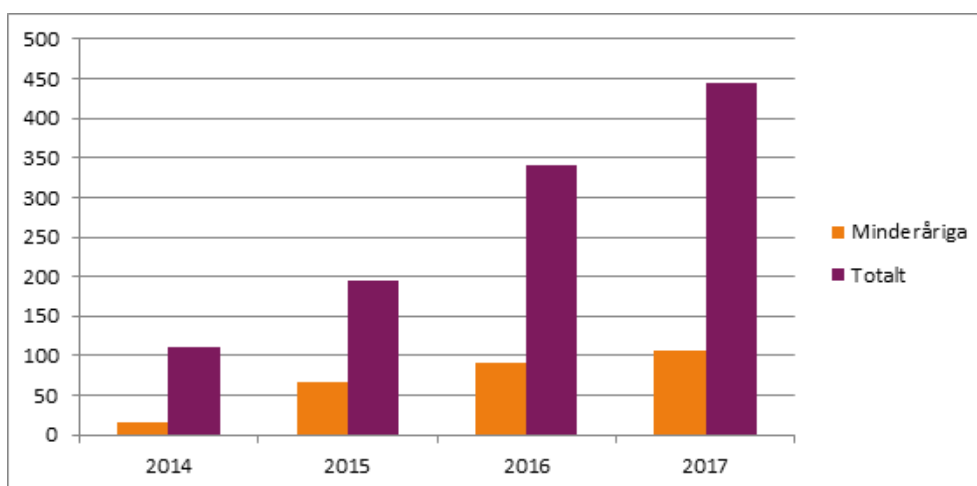
Erfarenheter visar att svaren kan vara tecken på människohandel. Om barnet inte känner den vuxne som han eller hon reser med kan det tyda på människohandel.

Antal fall per år

Migrationsverkets uppgift är att upptäcka misstänkta fall av människohandel. Varje år sammanställer Migrationsverket interna rapporter vid misstanke om människohandel. Rapporterna visar i likhet med internationella rapporter att huvuddelen av de misstänkta offren är utsatta för sexuellt utnyttjande.

Statistik för åren 2014–2017

I diagrammet nedan finner du statistik för antalet inrapporterade fall på Migrationsverket år 2014–2017.

2014 kom det in 111 rapporter varav 16 var barn,
2015 kom det in 195 rapporter varav 66 var barn,
2016 kom det in 341 rapporter varav 91 var barn,
och 2017 inkom 444 rapporter varav 107 var barn.

Vem gör vad?

Polisen

Polisen gör en riskbedömning och ansvarar för eventuella säkerhetsåtgärder. Polisen bedömer även om en utredning och förundersökning ska inledas. Förundersökningsledaren ska sedan vid behov ansöka om tillfälligt uppehållstillstånd för bevispersonen hos Migrationsverket.

Om du misstänker människohandel kan du höra av dig till polisen på deras [telefon 114 114](tel:114114) (eller 112 vid akuta ärenden).

Du kan även läsa mer om polisen och polisensuppdrag, eller om människohandel på polisens hemsida www.polisen.se

Socialtjänsten

Socialtjänsten bedömer och beviljar vid behov ekonomiskt bistånd till personer som är utsatta för människohandel som fått tillfälligt uppehållstillstånd. Om ett barn är utsatt har socialtjänsten huvudansvaret för att tänka på vad som är bäst för barnet. En bedömning ska göras om barnet behöver stöd och skydd.

Om du misstänker människohandel kan du kontakta socialtjänsten i din kommun och göra en orosanmälan.

Mer information om socialtjänsten och kontaktuppgifter till socialtjänsten i din kommun finner du på socialtjänstens hemsida www.skl.se

Migrationsverket

Migrationsverket samarbetar med socialtjänst och polis vid misstanke om människohandel. Migrationsverket fattar beslut i ärenden som rör betänketid (en 30-dagars period för den som är utsatt för människohandel att återhämta sig från det brott som den drabbats av) och tillfälligt uppehållstillstånd för personer som vittnar om människohandel.

Om du behöver hjälp med din polisanmälan eller vill veta hur uppehållstillståndet och asylansökan påverkas av att barnet är utsatt för människohandel, kan du vända dig till oss på Migrationsverket. Antingen på [telefon 0771-235 235](tel:+46771235235) (+46 771 235 235 om du ringer från utlandet) eller via mejl migrationsverket@migrationsverket.se

NMT – nationellt metodstöd mot prostitution och människohandel

Länsstyrelsen Stockholm har utsetts till att samordna samarbetet mellan myndigheter i arbetet för att motarbeta alla former av människohandel. De är en nationell kontaktpunkt och ger stöd till den som utsatts för prostitution eller människohandel.

Länsstyrelsen Stockholm ansvarar även för ett återvändadeprogram för att personer som utsatts för människohandel och som beslutat sig för att frivilligt återvända till sitt ursprungsland ska kunna återvända hem på ett tryggt och säkert sätt.

Mer information om NMT:s arbete finner du på deras hemsida www.nmtsverige.se

På hemsidan finner du även rapporten om människohandel med barn som presenteras på sida 6. (Rapport 2015:30 Länsstyrelsen Stockholm, Människohandel med barn – Nationell kartläggning 2012 – 2015 av Märta Johansson)

Om du vill komma i kontakt med Länsstyrelsen Stockholm kan du göra det genom att mejla till nmt.stockholm@lansstyrelsen.se eller genom ringa till deras **telefon 010-223 11 40**

Avslutningsvis

Människohandel är en dold och olaglig verksamhet som idag är en av världens största brottsliga verksamheter. Varje år utsätts flera miljoner för människohandel och många av dessa är barn.

Att vara utsatt för människohandel kan innebära att man tvingas utföra olika handlingar genom tvång, vilseledande eller hot, till exempel genom att stjäla, langa, bli bortgift, sälja sexuella tjänster, utnyttjas i hushållsarbete, eller begå andra brott.

Många av dem som utsätts för människohandel är asylsökande, ett ensamkommande barn utan vårdnadshavare befinner sig i riskzonen.

Om du misstänker att barnet är utsatt för människohandel är det viktigt att du polisanmäler. Du ska också kontakta socialtjänsten i din kommun för att göra en orosanmälan.